

čati; strehe je popravljati; ogenj upepeli cele vasi; voda vzame dosti. In potem — dela se izročilno pismo in velike dote se zapisujejo dekletom in drugim fantom.

Zdaj naš človek ne more več naprej. Tožbe, eksekucije, pijača, da se ž njo skrb umori, vse pomaga, da gre nizdolu, da propada in gineva, kar je še pred kratkim tako vse trdno stalo.

Kako pa žive šele oni, ki imajo samo 10 ali celo 5 oralov zemlje, ki pa morajo tudi jesti, se oblačiti, za otroke skrbeti in davke plačevati. Izhajajo samo s tem, da hodijo k drugim na delo. Nekaj že zaslužijo tako, toda po zimi ni tega zaslužka. Ti ljudje žive slabše, kakor gosposki psi.

V bajtah jedo dan za dnevom krompir, zelje, repo, koruzne ali ajdove žganjce, ki pa so malokdaj zabeljeni, poleti pa vsak dan salato in kadar krompirja ni več, pa močnik. Moški in ženske so slabo rejeni in slabo oblečeni. Ženske trpe kakor črna živina. Še za otročjo postelj nimajo časa. Otroci so slabotni, ko pridejo na svet in hujšajo tudi pozneje, ker ne dobivajo tečne hrane in še druge ne zadosti. Oblečeni so slabo in za njih zdravje se nič ne skrbi. Da ne izumrjejo angelji v nebesih, zato skrbe naša kmetijska gospodarstva.

Kjer ni dobre gmotne podlage, tam pač ne gre nič naprej, zato pa bi morala biti prva in poglobitna naloga vseh zastopnikov naroda, da pomorejo kmetu do boljših razmer.

Kmetijske raznoterosti.

— **Cena žitu.** Zadnje dni je cena žita zopet poskočila. Prodaja se pomladna pšenica po 15 gld. 20 kr., pšenica od maja do junija po 14 gld. novi cent. To so cene, kakoršnih že nismo imeli na naših trgih leta in leta. Najvišje cene, kolikor so znane z dunajskega trga, so bile za pšenico: Leta 1891 po 12 gld. 20 kr., l. 1880 po 15 gld. 20 kr. in l. 1873 po 18 gld. 60 kr. novi cent (meterski stot). Računati bo zdaj le še na sibirsko in indijsko pšenico, iz Amerike ni pričakovati, da bi vsled španjsko-amerikanske vojske došlo še kaj žita. Do žetve je pričakovati še zmirom, da bo cena žitu rastla. Kako zadnji čas raste cena žitu in moki, kaže naslednji primer: Začetkom aprila je veljal meterski stot pšenice 12 gl. 30 kr. moke št. 0 pa 21 gld. 75 kr. Konci aprila je veljal meterski stot pšenice 15 gld. 20 kr. in moke št. 0 24 gld. 25 kr. Cena rži je poskočila od 8 gld. 85 kr. na 11 gld. in ovsu od 6 gld. 95 kr. na 8 gld.

— **Žitna carina.** Vsled obče draginje se povsod bavijo z odpravo žitne carine. Odpravili so že carino na žito v Italiji in tudi na Francoskem. Na Španjskem so isto storili in prepovedali vsak izvoz žita. Isto se namerava na Portugalskem. Nemška vlada ne misli odpraviti žitne carine, ker smatra, da visoke cene žita ne bodo dolgo trpele in da bi odprava carine ne pripomogla k znižanju cene moki. Vlada povdarja, da je vsled poročil v Ameriki in na Ruskem še dosti žita, le nastala španjsko-amerikanska vojska je provzročila podraženje, ki pa nemore dolgo trajati. Nasproti temu se poroča, da so tudi v Ameriki in na Ruskem žitne cene zelo poskočile in da Rusija namerava izdati prepoved izvoza. Tudi Avstro-Ogerska se peča z vprašanjem glede odprave žitne carine za nekaj mesecev. Ogerska ni prijazna tej ideji.

Poučni in zabavni del.

O pravem času . . .

Povest; spisal I. Podnanósec.

I.

Prijetno je lovcu počivati kraj gozda ter z napeto puško poleg sebe gledati skozi ograjo, kedaj se dvigne rejena prepelica iz rumenega klasja — pok! puška počí in fina pečenka sfotota lovcu v naročje. To so takozvani najinteresantnejši trenotki.

Ivan Zalar ni bil strasten lovec, tudi ne lovec vsled ljube navade, marveč iz dolgega časa. Tu leži že precej časa. Skrivnostno šepeta bukovo listje nad njim. Solnce se je že nagnilo močno proti zatonu, in dolge sence razprostirajo povsod prijetni hlad. Jasno in dokaj toplo jesensko popoldne je, ko srpanova vročina — o koji trdé stari možje, da o njej mora dozoreti ali zgoreti — rumeno pšenično klasje na bližnji njivi. Neki praznični mir je vladal v prirodi, in Ivan se je že mislil vrniti, kar nespodobno se mu je zdelo s smrtnim orožjem ob rami motiti sveto tišino. Zato je pa položil puško poleg sebe, zleknil se na tla, denil glavo med dlami in jo podprl s komolci. Niso mu bile mari prepelice, udal se je popolnoma svojim mislim. Nekaj let je že, kar je z izvrstnimi svedočbami v žepu ostavil cesarsko prestolnico in stopil v službo pri bližnjem sodišču svojega okraja. Dolgo, dolgo že čaka povišanja v službi, a predstojniki kakor da ne vedo zanj. Čestokrat je mislil, da so ga pozabili vsi, vsi prijatelji in sovražniki. Izprosil si je dopusta za nekaj dni, da obiše svojo staro mater in ji prinese nahranjene novce v podporo. Njegovi sošolci, v praksi in vednosti za njim, že uživajo dobre plače, nekateri so se tudi že poženili. Ivan je danes začel zopet premišljati v tem mirnem zatišju svojo usodo, in žalosten je bil samega sebe, klel je na tihem . . .

Zalar je iskreno ljubil svojo domovino. Sam in revnih roditeljev poznal je razmere tlačenege naroda, poznal njega preširne sosedo, in krvavelo mu je srce. Narava ga je obdarila z izrednimi duševnimi darovi, domača hiša in rodbina mu pa nista ohranila mnogo več kot rodno streho in ime. V sedanjih materijelnih časih vemo, da to ni mnogo več kot nič. Šolal se je o milosti nekoga strijca. Ta strijc, bivši sodni svétnik, umrl je, ko je bil Ivan pravnik v drugem letu. Potem je bil prepuščen samemu sebi. Pač trpka usoda! In to usodo je danes primerjal z usodo naroda-trpina tembolj, ker se je i danes spominjal dne zadnjega izpita, ko mu je indiskreten sluga izdal iz posvetovalnice tajnost, da je baje prehud Slovenec. In vendar!

Kako lepi so bili društveni večeri v velikem mestu! Kaka navdušenost je bodrila slovensko akademično mladež, koliko lepih govorov in napitnic o Sloveniji, koliko o Slovanstvu sploh je spuhelo iz navdušenih prsij v zrak . . . Z dušo in telesom Slovan je bil Ivan, zato se

mu je lice skrčilo v neljub sarkazem, ko se je spomnil, kako malo zavedni so ljudje v njegovem rojstnem kraju. Ljudje od blizu in daleč so pokorni bogatinu Kralju, njemu je pa denar Bog.

Ivan čuje ne daleč neko govorjenje. Ozre se in skozi gostozarasle veje zelenega plota opazi, da se šetajo ob njivi njemu nasproti tri dekleta iz vasi. Bila je Krčonova Anica, Kraljeva Manica in Podregčeva Katica, blizu jednake starosti. Ivan, ne vedoč, da so mu prepelice že zdavnej zletele na sosedovo njivo, jezil se je že, da mu preženo in preplašijo „žival“. Toliko da ni zakričal in se obregnil na vaške Amazonke, vendar se je premagal. Zanimal ga je njih pogovor.

Podrežčeva gre naprej, utrga ob njivi cvetočo očnico in smuče od cvetnega venca list za listom govoreč:

„Pekel, vice, nebesa; pekeli, vice, nebesa!“

„Kaj ti je pokazala cvetica?“ prašati oni za njo.

„Pekel“, zavrne Katica skoro žalostno.

Ivan je bil za ograjo tako skrit, da ga nikakor niso mogle opaziti, on je pa lahko vse videl in slišal. Manica, Kraljeva jedina hči, prišla je oni dan iz mestnih šol. Skoro da je ne bi poznal, tako se je spremenila. Tudi najstrožji kritik ženske lepote bi moral pritrčiti, da je Manica lepo dekle. Danes, ko je tako prijetno nedeljsko popoldne, je povabila s seboj na travnike svoji najljubši tovarišici iz otročjih let. Takoj po litanih so šle z doma. Ivan in Manica sta se sicer že videla, kar je doma; posebne zaupnosti pa ni mej njima, morda za to, ker je on tako nezaupen do vsacega ali pa, ker se ona še vedno drži nekdanjega pravila in z moškimi ne občuje rada. Še nikdar ni imel prilike, da bi jo opazoval tako dobro in da bi se mu zdela tako lepa kot danes. Nehote je vzdihnil: lepa partija bode to. Kralj je silno bogat, Manica pa jedini otrok.

Deklice so se pomikale vedno bolj proti njemu. Ivan se je kar čudil, kako divno se je razvila Manica zadnje leto. Pogovor mej njimi je bil vedno zaupnejši, in vse tri so že poskusile, kaj pokaže cvetica; potem pa pravi Krčonova:

„Poskusimo tako-le, saj smo same: me ljubi, iz srca, ali prav nič“. To izgovorivši utrga najbližjo očnico in hiti trgati bele zobce od rumene zvezde v sredi. Ostane ji „iz srca“. Dekle se vesolja zgane, oni se pa pomenljivo pogledati. Potem poskusiti še ta dve. Nisti si dali dvakrat reči. Manica neha prva in zelo zardela drži v roci zadnji list „me ljubi“; Podregčeva pa ni hotela povedati: ostalo ji je „prav nič“. Zato jame siliti oni dve, da povediti, na koga sta mislili. Manica se brani, češ, da se to ne sme razodeti. Anica sili potem Katico, da povedi prva. Ker se ta nikakor ne more pripraviti, objubi tudi Manica, da ona pove, če začne Katica. Res, slednjič spregovori:

„Jaz na Jeričevega Petra; pa ti, Anica?“

„Jaz na nikogar“, de ta skoro žalostno. Vedeli so po vasi, da misli v samostan k milosrčnim sestram.

„Pa Ti, Manica“, prašati jednoglasno.

„Jaz — jaz, tudi na nikogar“, odvrne ta v zadregi.

„Ni res, ni res“, uprijeta tovarišici zlobno. „Moraš, povedati, moraš!“

„Saj sem že rekla“.

„Ne velja“, hiti Krčonova, „če nočeš Ti, bodem pa jaz povedala, katerega imaš rada“.

Manica zardi, potem reče: „No, le povej, če veš!“

„I-i, oni dan si pravila, da je — Zalarjev Ivan tako lep, tako ljubeznjiv in galanten. Gotovo niste mislili na drugega kot nanj, Manica?“

„Tisti, o katerem so pravili, da bode „gospod“, pa je šel potem na Dunaj?“ dostavi zlobno Podregčeva.

„Kaj, če ga ni veselil duhovski stan! Prisiljena reč ni dobra“, zagovarja ga Manica sramežljivo. „Ivan bode še kedaj sodnik, in to je tudi nekaj, mislim jaz“, doda odločneje.

Ivan Zalar se zgane o teh besedah. Dovolj je slišal, vendar da bi se tukaj pokazal, zdelo se mu je prav tako neprimerno, kakor mu je bilo sitno ležanje. Naveličal se je bil že svojega nezadovoljnega skrivišča. Premaga se in ostane še nekaj časa. Srce mu je bilo nemirno. Izvedel je, kako mislijo o njem o vasi, kako misli o njem Manica. Kako ljubka, mila se mu je zdela, ko ga je zagovarjala pred nagajivo tovarišico. Krepko se je potegnila zanj.

Vidno nesložne so se pomikale deklice po drugi strani njive proti vasi, nemo je zrl Ivan za njimi. Potem ustane in ubere daljno pot skozi gozd proti domu, da bi tako odvrnil sleherni sum o tem, kar je slišal. Imel je pač dosti opraviti sam s seboj, sam s svojimi mislimi, ki so imele sedaj vse drugo torišče kot prej, ko je čakal prepelice.

Solnce se je zadnjič ozrlo po hribih in gorah rojstnega kraja, zadnjič je pozdravilo trpeči rod, poljubilo šipe na oknih belih hišic, njegovi žarki so se zalesketali o blestečem križu na rudeči strehi cerkvenega zvonika, in hladen mrak je legel na zemljo. Ivan se je nekoli-krati zamrmral pred se: kaj mi pomaga pozdravljati plot namestu ograde, vendar se je nekako utolažen oziral za tonečim solncem. Zadovoljen je bil z današnjim dnem, zadovoljen sam s seboj menda prvokrat, kar so mu minila mladostna leta. Bodrila ga je zavest, da ni še popolnoma pozabljen na svetu.

Zvečer se je dolgo obračal na trdem ležišču v revni sobi. Za steno je ležala v drugem prostoru domače hiše njegova mati. Ivan je večkrat slišal, kako so ropotale jagode njenega molka ob posteljno okrajnico . . . Starka je molila . . . morda za srečo svojega sina, ki ji je jedina podpora. Dolgo ni mogel zaspati. Luna mu je obsevala vzglavje, obsevala celo svetle črne lase, da je videl lahko senco svojih kodrov na bližnjem zidu, a ni je mogel opazovati. Obrnil se je z obrazom v steno, da bi mu nadležna svetloba ne sklalila lepih spominov, krasnih podob, tako lepih novih misli. — — —

II.

Kraljeva hiša je bila seveda največja in najlepša v vasi; Kralj sam je pa veljal po vsi bližnji in daljni okolici kot največji bogatin in zajedno kot največji skopub. Že njegovemu očetu so zastran njegovega bogastva nadeli ime Kralj (pisal se je drugače). Sedanji gospodar Šimen je še pomnožil nekdanje imetje. Skoro brez vseh vednosti ravnal se je po receptu svojega očeta. Neslo je, dasi so se dolžniki časih kar zvižali. Toda, kdor je dolžan, mora molčati, in vsaka krivica ne pride iz zakotnih vasij do ušes postavne pravice.

Žena njegova je prinesla k hiši lepo doto, a molčati je morala o vsem, kar je učinil Šimen. Sin, Maničin brat, umrl je pred nekaj leti za pljučnico. Moral je delati pri hiši kot najemnik, in po neprevidnosti se je pregrel. O njegovem pogrebu, ko je stal Kraljev Šimen pri odprtem grobu svojega sina, videli so ljudje prvokrat, da je žalosten, celo solzo je otrl iz očesa, drugače se mu pa človek ni mnogo bolj smilil kot živina. Tedaj je pokazal, da ima nekaj srca. Sinova rana smrt je omejala očeta toliko, da je poslal hčerko v mestne šole. Ko se je vrnila, hotel je, da se privadi gospodinjstvu in hišnim opravilom, saj bode ona podedovala vse njegovo bogastvo. Na ženitev pa ni mislil še prav nič. Pa kaj neki? Deklici je komaj dobrih osemnajst let, kar nič se še ne mudi.

V nedeljo potem je došel Ivan Kraljevo Manico, ko je šla od maše in jo spremil domov. Povedala mu je, da pojde z nekaterimi tovarišicami popoldne v bližnji gozdek na hlad, in če ne bode drugače — tudi krompir peč. Obljubila je tudi teta Cila — tako je rekla Manica, — da pojde. Teta Cila je bila sestra Mančine matere. Za svoje mladosti je bivala pri nekih sorodnikih v mestu. Zato tudi sedaj še ni zabila mnogo mestnih navad in se je ponašala s tem, da zna občevati z gospodo. Manica jo je imela rada že od nekdanj. — Ta izjava je bila Ivanu gotovi migljaj, da se pridruži tudi on. Ko ji pove svojo željo, prikima Manica zadovoljno kakor da se to ume že samo ob sebi. V tem trenutku se je zdela njemu Manica nad vse dražestna.

Takih zabavnih izletov je bilo pozneje še več, in Ivanov uradni „šef“ je na tihem že mrmral, kaj da mora Zalar vsako nedeljo in vsaki praznik doma; rekel pa ni nič. Mlada znanca sta se kmalu tako do dobra spoznala, da je Ivan izkopal pečeni krompir iz pepela, Manica ga je nekaj oddelila teti, ostali del pa osnažila in devala košček za koščekom v usta Ivanu, ki je obično ležal ob njenih nogah in jo dražil. Časih se je pitanje vršilo obratno, Ivan je nosil dišeči krompir in ga polagal nji v usta; bil je pa vselej tako neroden, da se je zadel njenega lepega lica, ki se je v tem kolikor toliko zmazalo, in teta se ji je začela smejati na ves glas, Manica je zato njega posvarila tako ljubeznjivo, da bi na veke poslušal taka svarila.

Ivan je spoznal, da je Manica blaga duša, popolnoma različna od njenega očeta. Spoznal je tudi, da mu

ni le slučajno, marveč resnično dobra in prav otroško udana. Ko ji je nekoč tožil svojo žalostno usodo, rekla mu je odločno: „Ivan, mari ste obupali v bodočnost?“

„Nisem ne, gospica“, de on, a zdi se mi prav tako črna kot preteklost“. —

„Mislili ste menda reči: kot sedanost, ne?“ doda ona nagajivo.

„Ne, Manica! Kadar sem v Vaši družbi, ali pa kadar sem pri materi, tedaj pozabim vse“.

„Tedaj vidite, da ni vse tako črno, kakor se Vam zdi. Bog vedi, kaj vam že vse ponuja bodočnost. Bodete sodni pristav, bodete sodnik. Ljuba ženska ob Vaši strani Vam bo liki svetlo solnce čmerne megle pregnala temne misli. Bodočnost Vam še vse obeta“. (Dalje sledi.)

Poučni in zabavni drobiž.

— Zoper jetiko Kreozot, kateri se sploh priporoča proti plučni tuberkulozi, se je glasom poročil iz vseučiliščne klinike prof. Leidena v Berlinu zopet izkazal kot izborno sredstvo zoper nesrečno jetiko, ki toliko ljudij pahne v prerani grob. Na tem zavodu zdravijo že nad leto dnij z naj-najboljšim vspehom s kreozotom to bolezen. Pri 28 slučajih zdravljenja je bil popolen vspeh v 27 slučajih. Bolniku se daje na dan po pet kapljic kreozota. Zdravljenje traja do 7 tednov in 300 gramov kreozota zadostuje za ozdravljenje.

— Potresi v Avstriji l. 1897. Predsednik potresne komisije akademije znanostij, višji rudniški svetnik dr. E. pl. Mojsisovič, je sestavil potresne izkaze za l. 1897. Potresi so bili v Avstriji v 203 dneh. Največkrat so bile od potresa obiskani Goriška, Kranjska, Istra in Dalmacija. Tem deželam slede Štajerska, Koroška in Tirolska. Najbolj razširjen je bil potres dne 15. julija, ki je svojo moč pokazal v ljubljanski okolici in katerega so tudi drugod čutili. Potres dne 5. januarja so čutili na Češkem, Bavarskem in Gorenje Avstrijskem. Dlje trajajoč potres so čutili od 24. oktobra do 17. novembra v Krkonoših. Prav nič niso občutile potresa Nižjeavstrijska, Moravska, Šlezija, Galicija in Bukovina.

Novice.

— Osebne vesti. Začasni mestni inženier gospod Al. Ciuha je imenovan deželnim inženierjem. — Mesto poštnega odpravitelja na Dovjem je dobil župan Jakob Janša, v Banjaloki posestnik Jos. Kajfež. — Na deseto učiteljsko mesto na c. kr. rudniški šoli v Idriji je imenovana učiteljica R. Hřibal.

— Sprejem knezoškofa dr. Antona Jegliča. Sedaj je določeno, da dojde novi knezoškof dr. Ant. Jeglič dne 20. maja ob 1/2 12 opoldne v Ljubljano. V namen dostojnega sprejema novega vladike je župan ljubljanski g. Iv. Hribar povabil na posvet ljubljanska slovenska društva. Sklenilo se je, da društva z vihrajočimi zastavami pridejo k sprejemu na kolodvor. Zvečer ob 9. uri prirede pevska društva novemu knezoškofu bakljado in serenado pred knezoškofijsko palačo. V nedeljo dne 22. bode slovesna intronizacija novega knezoškofa.

— Novi knezonadškof goriški dr. Jak. Missia bo slovesno intronizovan dne 22. maja v Gorici.

— Potrjen zakon. Presvitli cesar je potrdil od dež. zbora kranjskega sklenjeni zakon, po katerem se davčni občini Gorenja Orehovica in Polhovica izločiti iz velike občine Brusnice in se ustanovi iz teh samostojna selska občina Orehovica.

ne vzdihovali, ne vpili in ne agitovali, bilo se ne čulo dosti o agrarnem gibanju. Kmetovalec na Nemškem je prav takšen, kakor kmetovalec drugod, a naj kmetovalec še toliko trpi, naj se mu še tako slabo godi, zato vendar ne vpije in ne razgraja, dokler ga ni beda pahnila v obup. Zlasti pa bi kmetovalec nikdar ne trdil, da je kmetijstvo v stiskah, kakor besedičijo zapravljeni pruski „junckerji“. Kmetijstvo more biti slabo, kakor je n. pr. ponekod v Gališki, ali v stiski ne more biti, v stiski more biti samo pojedini kmetovalec. Na Nemškem je kmetijstvo na visoki stopinji razvoja, tako kakor malokje in če vpijejo „junckerji“, da je v stiski, rabijo to brezmiselno frazo samo da bi mogli ves kmetijski stan vjeti v svoje zanjke in ga izkoristiti v dosego svojih osebnih smotrov.

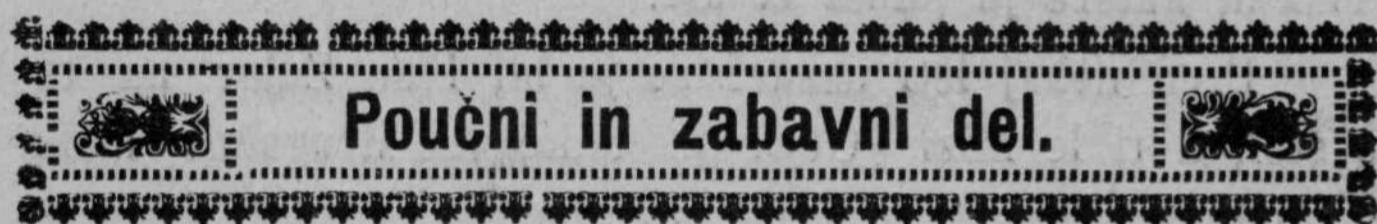
Zadovoljni niso kmetovalci nikjer. Ne na Francoskem, kjer imajo visoke carine na uvoz inozemskih pridelkov in ne na angleškem, kjer je uvoz kmetijskih pridelkov vseh carin prost, ne v zaostali Rusiji, ni v napredni Ameriki. Iz tega se razvidi, da nezadovoljnost kmetijskega stanu ni prouzročil gotov vladni sistem in da je ni kriva trgovinska politika, a posledica tega je, da se kmetijskemu stanu tudi z vladnimi sistemi in trgovinsko politiko ne da pomagati.

V koliko so tožbe kmetovalcev na Nemškem opravičene tega doslej še noben nacionalni ekonom ni mogel določno povedati, ker nedostaje podlage za tak odgovor, ker ni zanesljivih in verodostojnih podatkov o tem, na koliko različnih skupin se razdele kmetovalci na Nemškem, koliko kmetovalcev vsake teh skupin je v stiski in iz katerih vzrokov je nastala stiska vsake teh skupin. To je vendar jasno, da se kak tkalec na Saskem, ki imajo pri hiši njivico, in se torej tudi kmetovalec iz drugih vzrokov v stiski nahaja, kakor princ Pless, največji pruski veleposestnik.

Nemški agrarci pravijo, da je nizka cena žita glavni vzrok njihovim tožbam. A kaj nam kaže le povišen pregled položaja nemških kmetovalcev? Da je veliki večini kmetijskega prebivalstva na Nemškem ali popolnoma vse jedno, so li cene žita visoke ali nizke, ali pa da so jim nizke cene na korist, visoke pa na škodo? To velja za kmetovalce v Holsteinu, Oldenburgu in v Hanoveru, in za kmete v goratih krajih Bavarske. Ti pridelujejo žita le kolikor ga za dom rabijo, nič več, ker se bavijo v prvi vrsti z živinorejo, največkrat pa so celo prisiljeni žito kupovati. Takisto nimajo nikakega interesa na visokih cenah žita kmetje, ki se bavijo z gozdarstvom, teh je na Bavarskem največ, pa tudi ne kmetje, ki se bavijo z vrtnarstvom, s hmeljarstvom in s pridelovanjem prosa ali tobaka, ter končno mali posestniki — teh je največ — ki na svojem svetu k večjemu toliko pridelajo, da se prežive, navadno pa si morajo še z drugim delom kaj prislužiti, da morejo izhajati. Visoke cene žita tudi niso na korist kmetijskim poslom in kmetijskim dninarjem.

Conrad izkazuje v svojem „Handwörterbuch der Staatswissenschaft“, da je na Pruskem 32480 veleposestev, 182.410 srednjih posestev, 266.187 malih posestev in

1.078.627 le posamične parcele obsezajočih posestev. Ne všteti poslov in kmetijskih dninarjev je torej na Pruskem 1.344.814 kmetijskih rodbin, katerim je ali vse jedno ali so cene žitu visoke ali nizke in samo 214.898 rodbin, katere žele, da bi bile cene visoke. Ker je v srednji in v zapadni Nemčiji dosti manj večjih posestev, kakor v vzhodni Pruski, se izkazuje, da je razmerje za vso Nemčijo še dokaz različnejše v prid onim, kateri pri visokih cenah žita niso interesovani. Seveda imajo tudi tisti kmetovalci, kateri so glede cene žita indiferentni, svoje bolečine, tudi nje tiši čevelj, toda ne tam, kjer prave agrarce. Pridelovalci tabaka tožijo, da jih more način obdavčenja, vinščakom je carina na uvoz inozemskega vina prenizka, živinorejci tožijo, da se jim jemljejo planinski pašniki, drugi kmetje, da se jim nasilno in pod ceno odkupujejo gozdi, ali agrarci se za to niti ne menijo, ter le v jednomer trobijo, da je kmetijsko v stiski ker cena žitu ni višja.

Poučni in zabavni del.

O pravem času . . .

Povest; spisal I. Podnanósec.

(Dalje.)

„Bog daj, da se uresničijo Vaše misli, gospica; Toda ne, ne, nemogoče! Komur obrača sreča hrbet že zjutraj, kaže mu ga najraje toliko časa, da ga zdela popolnoma. Res so tolažilne Vaše besede. Manica, hvala Vam! Temne misli pregnati človeku pa znate menda najbolj Vi. Govorjenje Vaše je tako bodreče, da mora človek kljubovati isti usodi“.

Nerada je slišala toliko pohvale in nemo zrla za teto, ki se je bila že skrila pred njima v prijetni senci. Ko je Ivan umolknil, ozrla se je ljubeznjivo vanj, in ta pogled ga je obživel toliko, da je nadaljeval:

„Komur boste Vi vedrili življenje, njemu se bode smehljala sreča vse žive dni.“

„Ivan!“ zakliče ona na pol svareče, na pol žalostno; njen pogled pa je razodel več kot vsi jeziki.

„Manica!“ vsklikne, prime jo za roko in hoče prižeti k sebi, da bi zapečatila s tihim poljubom, kar jima je že davno tlela v prsih.

„Aha, tako!“ oglasi se njima za hrbtom Šimen Kralj prav tako grozno kakor da mu je že smrt za petami, on pa tla preganja sovražno mrtvaško sovo. Že delj časa je sumil, da so ti zabavni izleti preveč redni in morajo biti še kako drugače zanimivi, da si ni teta Cila nikdar črhnila besedice o mladih znancih.

„Kje je teta?“ vpraša osorno.

„Tam le naprej nekje“, de Manica boječe.

„Tako, vidva pa sama tukaj! Lepe reči, lepe! Pokličite teto in takoj domov, Vi, gospod avskultant, pa pojedite po svojem potu drugam iskati si zabave. Z Bogom!“ Ivan Zalar je bil toli presenečen, da skoro ni mogel govoriti. Rekel je samo.

„Prosim, nepošteno se nismo nikdar vedli!“ Toda Kralj ga ni več slišal. Roki je potisnil na hrbet in koralak mirno proti domu. Ženski sta ga kmalu došli. Ivan je stopal naprej po mehkem gozdnem mahu še vedno motreč lastni položaj; da li je san ali istina? — — —

Raztreseno je reševal drugi dan uradne akte, katerih so mu nagromadili, da se je miza šibila. Tam v bližnjem kotu je smrčal sodniški sluga, potem osnažil svojo pipo, nekoličkati preklel vse tiste kilometerske dopise, katerih ne ume do cela, pa jih vender mora ljudem tolmačiti, ko jih dostavlja; dvakrat ali trikrat je bil postarni možiček celo začel pogovor z Ivanom. Prvič je bil nekaj izprožil o vremenu, po dolgem prestanku je zopet jedno podrl. Kako ga boli glava po delanem vinu, a nikakor ni šlo. Stranke so odhajale in prihajale. Zalar je pa molčal še vedno. Slednjič je obupal sluga popolnoma, da bi ga mogel omajati, obrnil se je v drugo stran, natlačil pipo, in kmalu so plavale njegove misli v tobačnih oblakih, katere je pihal iz ust.

Pred nekaj leti usedel se je bil Ivan Zalar na ta le stol, k ti le mizi. Gojil je tedaj vse drugačne nade kot danes, ko ga je vsled slugine nadležnosti in večrajšnjih dogodkov že obhajala misel, da bi zagnal pero, črnilo in akte na dvorišče ter ž njimi oplašil kričeče gosi, ki so se dan za dnem svobodno gibale pod oknom. Tedaj je bilo drugače. Novega posla se je lotil vestno in marno. Svet je poznal le iz knjig in časnikov, praktično življenje si je mislil kakor bi moralo biti. A varal se je, zelo varal. Službica njegova je bila sicer v malem mestu, vender je spoznal tudi tukaj velikomestne in poleg teh še malomestne uspehe, kakor: kruhoborstvo, licomerstvo, hinavščino, klimbo v narodnih zadevah, prisilno zatajevanje in lepe obraze poleg hudobnih src.

Ko se je o neki priliki strogo potegnil v odločilni družbi za pravice tlačanega naroda nasproti preširnim tlačiteljem, dregnil ga je prijatelj, tedaj že pristav dr. Muha pod mizo, da nehaj. To in njegovih vstrajna kremenitost v nazorih sta zakrivila, da je bil kmalu razupit kot nestrpen, prenapet Slovenec najhujšega kalibra. Načelnik ga je kmalu potem posvaril zapretivši mu s počitkom na uradni lestvici. Mladi, neizkušeni avskultant je opravil ta ukor ničesar hudega sluteč v žep. Pozneje je kmalu zapažal, da se ga ogiblje prejšnja družba in ni ž njim več tako prijazna kot prve čase. Ostajal je za to raje o prostih urah doma in zdelo se mu je, da se je zopet vrnilo nekdanje dijaško življenje — a brez dijaškega veselja.

Ne malo skrbi mu je prouzročalo tudi novo razmerje z Manico. Nedoumno mu je bilo, da so nehala za zadnji čas njena pisma. Mnogokrat je zaman ugibal o vzroku in vselej se mu je zdelo, ko se je ob kupu zaprašenihi aktov spominjal lepe deklice, da drega v nezaceljeno rano. Rad bi bil prašal pismeno, a koga? V zadnjem pismu je nekaj spominjala o očetovoj trmi, potem ga kakor navadno zagotavljala svoje nezrušne zvestobe, a videti je bilo, da je prejšnja idealnost nekam zginila, na njeno

mesto se je pa naselila neka udanost i svojo usodo, udanost v voljo božjo in — Ivan je strmel — kazala je, da se je že do cela oprijela misli za v samostan k usmiljenkam.

Bolj na tanko Zalar ni mogel dognati. — — —

Sneg je kapnel, pomlad se je pomikala v deželo. Na pri solučji silili so na dan beli zvončki, prvi oznanjevalci veselega mladotja. Tedaj je prišla tudi Krčonova-Anica iz samostana domov pogledat ter se slednjič poslovit z dragimi svojci.

Solze so se lesketale Manici v očeh, ko ji je prepovedovalo svojo nesrečo. Oče jo sili, da bi se možila, ona pa ne mara družega kot Ivana, katerega oče ne more. Raje kot z drugim v zakon, stori tudi vse na svetu. Zdaj ne ve reva, kaj bi. Podregčeva ji kar nehote sproži misel: „Manica, pojdite z menoj!“ Ta jo strahoma pogleda, kakor da prav ne čuje.

„S teboj? V samostan k milosrdnicam?“ praša Manica zateglo in začudeno. „Počakaj, da se premislim. To je važen korak.“

Podregčeva „nuna“, kakor so ji tedaj že tedaj rekali, da si je imela še svojo obleko, odšla je zopet v Gradec. Tešila se jo tudi s tem, da pride kmalu za njo Manica. — —

III.

Kakih osem let starejši od Zalarja je dr. Muha, rojenja iz Krajne Vasi, kakor mati kraljeve Manice. S Šimnom si torej nista bila neznana. Ivan Zalar je spoštoval dr. Muha in zelo cenil njegovo prijaznost. Seznanila sta se bila še dijaka na gimnaziju, od tedaj ju je tudi lepo spajala vez prijateljstva.

Bil Vam je pa ta dr. Muha tudi vreden dobrega prijatelja. Njegov prikupljivi kranjski obraz je ljubko senčila črna brada, visoka in vznešena postava je takoj ugajala vsakomur. Z dušo in telesom Slovenec bil je dr. Muha po svojih navadah, dejanju in nehanju Kranjec. Ko ga je nekdo podražil, da se na njegovem domu prav tako vrše vse kranjske kmetske navade kakor je je opravljal nekedar njegov oče tam v čudoviti Notranjski obregnil se je dr. Muha: „Misliš, da se moram oprijeti novodobnih neumnosti, bolehati za želodčnim katarom, piti slabo pivo in vino, preganjati glavobol in mačkovca! Vidiš, dragi, to so šele patentovane neumnosti, to! Drži se stare navade, velike ceste in velike gostilne, pa ne boš se kesal“.

Vender so hudomušni ljudje trdili, da se ga je dr. Muha sem in tja kedaj do dobrega nasrkal, a le kedaj — o kvaternih petkih. Imel je srečo v svojem službovanju. V kratkem času je dobil „adjutum“, nekaj let potem se je tudi oženil. Mnogokrat ga je obiskal Zalar in vselej mu je tožil o svojih nezdah, v svoji zli usodi. Skoro vselej, ko se mu je dogodilo kaj neprijetnega, prišel je k njemu iskat tešila. Naj še človeško srce včasih tako naveže na modrega prijatelja, da mu kot rodnemu očetu in še bolj.

Kmalu po omenjenih dogodkih naše povesti, sedela sta dr. Muha in Ivan Zalar neki večer v gostilnici in razmotrivala poslednjega razmere.

„Iz te moke ne bo nikdar kruha brez korenite izpremembe“, pravi dr. Muha. Jaz Ti sicer rad obljubim svojo pomoč, a dvomim že naprej, da bi dosegol kaj koristnega. Šimen je tvrda skorja tvoja karijera pa, verjemi, skoro zavožena. Tu treba premeniti list. Mnogo sem že razmišljal o tem. Ivan, jaz nimam dece, in hvala Bogu lahko rečem, da mi sem ter te tja ostane kak krajcar. Svojci so mi pomrli. Ivan, jaz mislim, da bi bilo škoda za tvoje studije, ko bi obtičal na pol pota. Prepozno še ni! Obrni se raje k odvetništvu. Jaz te bodem podpiral, kolikor bode v mojih močeh, da napraviš tudi doktorat, potem bodeš že toliko na trdnih nogah, da bodeš lezel naprej lahko sam, in če ti je Manica količkaj zvesta, počakala Te bode; do tedaj pa Bog vedi, kaj se še vse spremeni. Zato ne obupaj! Živio!“ Rekši zadnje besede prime kozarec in trči s tovarišem, ki je govoril nekaj kot: hvala lepa! tako bode treba.

Vse v naravi se je veselilo cvetoče pomladi, le Kraljeva Manica ja žalostno premišljala, kako se bode privadila življenja — nova sestra Magdalena v samostanu. Materi je že davno razodela svoj namen in tudi očetu je povedala nekoč, da se ne misli močiti, marveč živeti drugim v tolažbo in pomoč. Oče je godrnjal in zabavljaj, kako nespametne ženske so dandanes, in nikomur ni več pokazal prijaznega lica; mati ji pa svetovala dobro premisliti. Težaven stan je nekda to in ni za vsako žensko.

Krčonova Anica ji je pisala prošlo leto večkrat iz nemškega Gradca. Manici so bila ta pisma vedno draga, da si ji je prijateljica vselej prav strogo zabičevala, da Ivanu nikar več ne piši. Nekaj časa ni mogla drugače kot da mu je vender pisala. Pozneje se je pa sicer težko, premagala. Stalo jo je mnogo solz in toge. Seveda: pred očmi neodločna prihodnost ali pa očetova jeza in siromaštvo.

Pride prvo, pride drugo pismo, le s težavo se odloči, da ga odpre, liste pa spravi v določen skrit kraj. Samo teta Cila je vedela za nje, da bi mogla v nevarnosti sežgati. — Od kraljevih so jeli Manico poldrugo leto po odhodu Krčonove zares odpravljati v samostan. Najlepše perilo se je belilo na poletnem solncu, z materjo sta noč in dan pleli in šivali, oče je bil pa od dne do dne bolj siten in godrjav. Daljnja dekleta in znanke so že prihajale se poslavljat od Manice, sorodniki so pa samostanu silno zavidali lepi prispevek, kateri prinese deklet v seboj. Mimogrede naj omenim, da ni imela Manica nikakoršnih najbližnjih sorodnikov kakor tudi oče in mati ne, prašati pa moram: kateri bogataš nima sorodnikov in kateri revež ni. Danas je tako na svetu, da tehtaje vole po teži, ljudi pa po denarjih.

Samo še osem dni je do tedaj, ko odrine Manica začasno v samostan. Ona sama je vedno bolj žalostna. Nekaj ji v notranjosti šepče, kakor da njen namen ni pravi. Iz neprestanega ugibanja ni mogla že davno nikamor. Njeno mišljenje se je bilo skoro že nagnilo na drugo stran, da ni Bog prinesel oni dan v hišo novega okrajnega sodnika, ki je znan in rojenjak njene matere.

Skrivoma ji je pošepnil dr. Muha, da bode že bolje, kar bode on skusil pridobiti očeta. Seveda tako hitro ni upati zmage, a čas marsikaj zmore, bode tudi to. Toda v starših ni spoznala Manica nobene izprememba tudi potem, ko je bil sodnik dvakrat, trikrat in še večkrat v hiši.

Vendar iskro, jedino iskro nade je vpihal on v njenem srcu. Krčonova je zopet pisala, a ni ji odgovorila. Tako se je približal nocojšnji večer, Manica objeme mater in gre v svojo sobo pospravljat stvari za skorajšnji odhod. Lep jesenski večer je dihal skozi odprto okno njene spalnice. Kosci se vračajo domov, med njimi glasno žubore in se šalijo dekleta, nje vrstnice. Manica poslušaj nemo to življenje in se zamisli. Nasloni se na okno in zre na mirno idoče delavce. Tudi ona bi bila lahko tako vesela tako zadovoljna, saj so ji že nekda trdili vsi, da je polna idealnosti, polna življenja, toda . . .

Ko se zdrami, vskloni se pokoncu in stopi odločno k predalniku rekoč: „Samo se sedaj. Iz skrivnega prodalčka vzame šopek pisem, poljubi je in razveže. List za listom odpira in bere. Vroče solze padajo na ljube jej poteze črk ter motijo branje. Večkrat mora list odložiti, da se zjoče.

Skrbno so ozira, da ni kje tajnega opazovalna in sliši, kako razgraja Šimen v spodnji sobi in je nevoljen zastran njenega ukrepa. Sliši tudi, da mu mati ugovarja, česar pa ne more Manica prav umeti. Nekdo je nepričakovano pustil prepir med njenima roditeljima. Hitela je čitati, da potem sežge liste, a branje ji je sezalo vedno bolj v mlado ljubeče srce. Nehote vzdihne in se ozre na steno, kjer je visela božja Porodnica: „O ljuba Mati Božja, kaj bo z mano. Živa ne morem v grob. Pomagaj, Devica usmiljena pomagaj, da mi Bog preloži!“ V tem začuje stopinje pred vrati. Prestrašena stisne nekaj listov k sebi, nekaj jih pa pomeša med obleko, ko je že zapazila mater, ki je stopila k nji v sobo ter je pozvala, da bi šla zastran družbe v spodnjo sobo k sodniku, ki je ravnokar prišel v hišo z uradnih poslov po okolici. Stari Šimen ga ni mogel, kakor tudi ni trpel lahko nobenega uradnika. Tega predsodka se je bil navzel že od rajnega očeta, ki je bil nekoč strogo kaznovan zastran oduševanja. Tudi dr. Muha je vedel dobro, da ko stopi v kraljevo hišo, videli bi raje, da se naj vrne takoj s praga, a mož si je mislil i začne se z malim, in voda s časoma ugladi kamen.

Močno se je začudil, ko mu je Manica nocej razodela, da pojde prihodnji teden iz hiše. Skušal je na vse mogoče načine, da bi je odvrnil od prvega sklepa, a ni šlo. Pozneje je poklicaj na stran celó njeno mater in izvedel, da tudi oče ni popolnoma zadovoljen, mati pa ima premalo upliva, da bi zaprečila kaj tacega. Ko sta bila zopet sama z Manico, spomnil ji je dr. Muha Ivana Zalarja. Deklica je čuvši njegovo ime zardela prav v lase, sodnik je pa s svojim zaupnim nadenjem znal upotrebiti ta trenotek, da se je deklici prikupil, odkrivši ji, da je Ivanov prijatelj, torej ve za njegove tajnosti, ve pa tudi, da ji ostane gnest do groba. Manica je poslušala zvesto vsako njegovo besedo. Saj ji je bil sleherni glas o njem

prijeten kot besede o večnem vzveličanju. Dr. Muha umolkne. Navlašč si je dal opraviti z drugimi malenkostmi reči da bi spoznal, kakšen utis so prouzročile njegove besede v dekličinem srcu.

Novice.

— Sprejem knezoškofa dr. Antona Jegliča Slovesen in prisrčen je bil danes sprejem novega vladika. Petkratni strel z grada je naznanil ob $\frac{1}{2}$ 12 uri dopoludne prihod tržaškega brzovlaka na južni kolodvor, kjer so na peronu pričakovali in pozdravili vladiko načelniki uradov in korporacij ter stolni kapitelj. Pred kolodvorom je ob ličnem v to nalašč prirejenem šotoru pozdravil novega višjega pastirja ljubljanski župan Iv. Hribar na čelu občinskega odbora gospodična Silva Dičeva je v imenu narodnih dam nagovorila in mu podala kito cvetja. Med špalirjem, katerega so tvorila slovenska društva z zastavami, gojenke višje dekliške šole potem učenci in učenke ljudskih šol in za temi ostala učilišča ter zvonjenjem po vseh ljubljanskih cerkvah se je presvitli knezoškof peljal ob burnih pozdravih nebrojnega občinstva po Dunajski cesti, Prešernovih ulicah, Marijinem trgu in Špitalskih ulicah v stolno cerkev. Petkratni strel z Grada je zopet naznanil, da je došel knezoškof pred škofijo. Na Marijinem trgu je bil postavljen slavolok in hiše po ulicah koder ji bil obhod, so bile okrašene z zastavami. Zvečer prerede novemu knezoškofu meščani, vojaška godba in združena pevska društva bakljado in serenado. Slovesno intronizacijo dne 22. maja se udeleži mnogobrojno duhovščina z dežele in načelniki uradov in korporacij.

— Odhod knezonadškofa dr. Jakob Missia. Dne 16. maja t. l. ob $\frac{1}{2}$ 6. uri popoldne je zapustil knezonadškof goriški dr. Jakob Missia z brzovlakom Ljubljano in se odpeljal v Trst. V slovo mu je priredilo v predvečer pevsko društvo „Zvon“ in katoliško društvo rokodelskih pomočnikov podoknico. Pred odhodom je podelil v stolni cerkvi obilo zbranim vernikom blagoslov. Prevzvišeni se je na to ob večjem spremstvu odpeljal na kolodvor, kjer so se poslovili od njega načelniki uradov in zastopov. V imenu katoliško-narodnih društev je poslanec Povše ogovoril metropolita, ki se je zahvalil. Na potu so se na kolodvorih zbrani verniki in duhovščina poslavljali od svojega dosedanjega vladika. Kakor smo že poročali bo intronizacija novega knezonadškofa v Gorici v nedeljo dne 22. maja t. l.

— Novo gasilno društvo so usnovali na Brezovici pri Lubljani, istotako na Dobrovi pri Ljubljani.

— Novo bralno društvo ustanove v Travniku pri Loškem potoku.

— Zaveza slovenskih učiteljskih društev ima lesos X. glavnu skupščinu v Ljubljani dne 3. in 4. avgusta.

— Petdesetletnica kot zdravnik je praznoval pred kratkim 73 letni zdravnik gosp. Franc Papež na Jesenicah.

— Papirnatega denarja po 1 gld., 5 gld. in 50 gld., se je do konca aprila 1898. l. vzelo skupaj za 199,308.094 gld. iz prometa in uničilo. Vsega tega denarja je bilo v prometu za 312 milijonov in ga torej še ostane za 112,692.906 gld. Le samih papirnatih goldinarjev izdanih vseh za 57,883.361 gl. se je do konca aprila 1898. l. vzelo iz prometa in uničilo za 57,190.454 gld. V prometu je torej papirnatih goldinarjev le še 692.907.

— Bakren denar po eden krajcar in ^{pet} krajcarja pride l. 1898. iz prometa. Ta denar je v privatnem prometu le še do konca junija t. l. Pri c. kr. blagajnicah in uradih se bodo krajcarji in polkrajcarji jemali še do 31. decembra 1899. v plačilo ali zamenjavo.

— Požrtovalen rodoljub. Veleposestnik g. Fran Kallister v Trstu je daroval društvu „Šolski dom“ v Gorici 1000 gld., za Prešernov spomenik pa 200 gld. Da bi našel požrtovalen rodoljub obilo posnemalcev!

— Koncert priredi dne 21. maja v čitalnični dvorani v Narodnem domu operna pevka Fani Verhunčeva. Gospodična Verhunčeva je v tujini dosegla s svojim lepim in čistim glasom najlepše vspehe, vsled tega je tudi doma največje zanimanje za rojakinjo. Začetek koncertu je ob 8. uri zvečer.

— Ustanove. V proslavo cesarjeve vladarske 50letnice je novomeški občinski zastop sklenil, da založi dve dijaški ustanovi po 50 gld. in jedno ustanovo v znesku 100 gl., ki se bode vsako leto dne 2. decembra delila 20 siromakom.

— Vožnja s parnikom. Gospod Karol Kotnik iz Mirk pri Vrhniki je dobil dovoljenje, da sme napraviti po Ljubljani vožnja s parnikom in to od Vrhnike do Ljubljane.

— Nova mostova. Cestni odbor kamniški napravi dva nova mostova in sicer čez Bistrico pri Domžalah in čez potok v Motniku.

— Protiburševske demonstracije pred sodiščem. Dne 13. maja se je začela pri deželnem sodišču obrava protiburševskih demonstracij v Zvezdi dne 20. februarija. Obtoženih je bilo 18 oseb da so hoteli naskočiti kazino itd. Obravnava je trajala v petek, soboto, nedeljo in ponedeljek dopoludne. Sodnemu dvoru je predsedoval dež. sodišča svetnik Martinak, tožbo je zastopal drž. pravdnik Pajk in kot zagovorniki so fungirali advokatje dr. Krisper, dr. Tavčar, dr. Tekavčič, dr. Pirc, dr. Sušteršič, dr. Papež in c. kr. notar Plantan. Razprava je pokazala, da obtožba temelji na neopravičeni podlagi in izpovedbe prič so pojasnile, da so tega, da so prvotno nedolžne demonstracije, h koncu resneje postale, krivi največ vzlasti nemški burši, ki so sedeči pri oknu kazinske gostilne, z izzivajočim vedenjem demonstrujoče občinstvo razjarili. Obtožba je pala skoro do cela v nič. Obtoženec Inocente je bil že mej obravnavo oproščen. Oproščeni so bili nadalje: Iv. Miklavc, Anton Kosec, Alojzij Lukner, visokošošolci: Karol Klander, Anton Lavrič, Anton Bončar in Iv. Modic, dalja: Ivan Jerina, Miha Mittermayer in dijak Dragotin Cankar. Obsojeni so bili: Ivan Štefe radi prestopka § 312. na 10 gld. globe, Jernej Žargi radi pregreška § 305 na 14 dnij zapora, Ivan Erbežnik radi hudodelstva po § 98 lit. a in b na šest tednov ječe, Jakob Ardigal radi pregreška § 283 na tri dni zapora, Ivan Jerič radi pregreška § 283 na tri dni zapora, Franc Milavec radi prestopka § 312 na 5 gld. globe in Ignacij Mavec radi prestopka § 460 na 14 dnij zapora.

— Protivojaški izgredi v Gradci. V Gradci imajo pa drugač pogum za demonstracije in izgrede kakor v Ljubljani, no pa saj nemškonacijonalnega duha prevzeti izgredniki vedo, da se jim kaj hudega vsled tega ne bo zgodilo. Vojaštvo jim je tarča v katero streljajo. Do zadnjega torka godba bosenskega polka od zadnjih velikih izgredov ni več javno svirala. Ko je v torek prvič nastopila je to dalo nacijonalcem in socijalnim demokratom priliko, da so vprizorili velike izgrede. V Steinfeldsko pivarno se je priteplo več sto nemških buršev, ki so toliko časa vpili „Abzug Bosniaken“ in „Heil Germania“, razgrajali, žvižgali in razbijali, da je godba odšla, ne da bi bila začela svirati. Po njenem odhodu so dijaki peli „Die Wacht am Rhein“. Ko je godba svirala na vrtu „Annensäle“ so jo razgrajali s kamenjem prisilili, da je nehala igrati. Godbi je prišla na pomoč stotnija vojakov. Izgredniki so vojake in redarje obmetavali s kamenjem. Več je bilo ranjenih. Vznemirjenost zaradi teh velikih izgredov je v Gradcu velika. Konflikti se utegnejo ponavljati, ker korno poveljstvo nikakor ne misli opustiti koncertov bosenske vojaške godbe. Restavraterja Steinfeldske pivarne in Aninih dvoran sta zavrnila vse burše, ki so hoteli drugi dan v gostilnične lokale.

ščansko ženstvo. Hlapec pride v nedeljo v lepi sukneni obleki v cerkev in pušič dobro smodko, deli mej znanice svoje fotografije. Pa tudi prav mali kmetski posestniki so že vajeni raznih udobnostij in lahko se reče: kmet živi prav tako udobno in potratno, kakor boljši meščan.

Ta potratnost je v nekem oziru jako dobra, kajti če bi je ne bilo, bi bilo veliko obrtnikov brez zaslužka, a da je ta potratnost velikega upliva na gospodarski položaj kmetijskega prebivalstva, tega ne more nihče tajiti. Neki nemški kmetovalec je nedavno tega na nekem shodu prav dobro označil položaj nemškega kmete, rekši: Dokler ne slečemo glacé-rokovic se nam ne bo bolje godilo.

Dva poglavitna splošna vzroka sta prouzročila zadolženje posestev. Jeden se nanaša na vse posestnike brez izjeme, drugi samo na večje. Pomnoževanje prebivalstva je jeden teh vzrokov. Množenje je posestnikom toliko časa v prid, dokler so mogli vse svoje sinove preskrbeti bodisi v obrtnem, v uradniškem, v duhovniškem ali v vojaškem stanu, ne da bi jim bilo to prouzročilo toliko troškov, da bi bili morali svoja posestva obremeniti. Množenje mestnega prebivalstva je podražilo ceno kmetijskih pridelkov in olajševalo pridobitev potrebnega orodja itd., ki je vsled množenja ljudij in poostrevanja konkurence postajalo čedalje cenejše. Čim pa prideta obrtni stan in uradniški stan v položaj, da se sama iz svojih vrst rekrutujeta, postane množenje prebivalstva škodljivo, kajti zdaj mora posestvo preskrbeti vse ali vsaj večino vseh otrok. To se zgodi ali na ta način, da se posestvo razdeli na več manjših posestev, katera pa navadno ne zadostujejo, da bi mogla preživeti rodbino, ali pa na ta način, da se vsakemu otroku izplača dota, vsled česar je treba posestvo zadolžiti. To uničuje nemškega posestnika prav tako, kakor češkega, poljskega in slovenskega, to je tisto zlo, ki kakor strup razjeda kmetski stan.

(Konec sledi.)

Poučni in zabavni del.

O pravem času . . .

Povest; spisal I. Podnanósec.

(Dalje.)

Varal se je. Deklica je udarila v jok, da je mati nehote pogledala v sobo, potem pa spoznavši povod hišni žalosti je tudi ona stisnila obraz v predpasnik ter ihtela.

„Tudi jaz mu bom zvesta, zvesta do smrti, njegova pa ne morem biti“, govorila je Manica jokaje. „Moj oče ne mara za-nj, jaz ne za družega. Tako je vidite, gospod doktor!“

V tem je prišel v sobo Šimen, dekle si je naglo otrla solze in odšla. Nekoliko po sili je ustavljal Kralj sodnika, da bi še ostal, ko je ta odhajal in ga zagotavljal, da se tudi prihodnjič rad oglasi v njegovi gostoljubno

hiši. Ker se prej navadno ni oglašal nikdo rad pri Kraljevih in Šimna tudi ni niko spoštoval posebno, začeli so ljudje govoriti o zadnjih sodnikovih pohodih, govoriti o modrem sodniku in čuditi se starem Šimnu, ki je kmalu spoznal, da mu to povišuje ugled pri ljudeh. Zato je slednjič prosil dr. Muha, da bi še ostal pri njem in če bi mu bilo ljubo, da bi tudi z njim večerjal. Previdni sodnik je bil pa zadovoljen z nocojšnjim uspehom in si mislil: če mu je toliko teknila sama mala moja pohvala, ne smem mu takoj pustiti cele roke. V kratkem pridem zopet in se pripravim za popoln naskok.

Prav srčno se je poslovil z vsem tremi, skočil na vos in odtrčal iz vasi.

„Prijazen človek ta-le sodnik“, reče Kralj. „Kako je domač in prijazen!“

„Jaz ga poznam, ko je bil še študent“, pravi mati. „To je bil vesel in šaljiv mladenič, da ga niso premogle tri fare. Prepeval je rad, in kjer je bila kaka večja družba pri delu, bodi že pri košnji ali mlatvi, povsod je bil zraven in povsod so veselo prepevali.“

„Blagor jim, ki morejo biti veseli svojih mladih let,“ doda še Manica.

„Ti si sama kriva, če jih nisi vesela“, pravi oče osorno; mati pa ne reče ničesar, marveč se obrne v stran, da skrije solze. Spomnila se je, da se je Manica nekaj skrivaj pogovarjala z doktorjem in hitela je za njo v sobo, da bi zvedela, zakal je jokala Manica.

IV.

Štiri dni pozneje je glasno molil duhovnik rožni venec po potu do Kraljeve hiše, in množica ljudi, prišedša ravnokar od poljskega dela, dostavljala je glasno hrumeč svoj del molitve. Cerkvnikov zvonček je mrlo tožno odmeval: cin-cin, cin-cin, cin-cin ter opominjal mimoideče, da gre tu med njimi božji Izveličer. Vsakdo je spostljivo pokleknil in počastil, če že ne drugače, s pobožnim vzdihom Kralja nebeškega; marsikdo se je pa še potem čudil tem nepričakovanim sprevedom. Nikdo se ni nadejal, da bode tako v kratkem treba v to hišo s sv. obhajilom.

Starega Šimna je zadela kap!

Leteli so po zdravnika v mesto in po duhovnika v župnišče! Družega ni bilo treba dolgo čakati. Prišel je in opravil svoj posel, čudeč se on, da je tako naglo spravilo v posteljo tako trdnega človeka. Ljudje so privreli skupaj. Ženske, osobito dekleta so pomenljivo stikale glave, čes, že ni bila božja volja, da bi šla Manica v samostan. Jutri je imela oditi. Sedaj ji ne bo kazalo.

Zdravnik je prišel, zmajal z rameni ni mogel do-gnati družega, kot da je život prizadet po vsi desni strani, in pa da se utegne ponoviti trenotek po levi strani, okoli srca. Tedaj nastopi prav gotovo smrt. Ukazal je neko nmivanje, zapisal zdravila in odšel. Šimen je še govoril, a s težka, jezik se mu je nekako valjal po ustih. Ko so mu sosedge razodeli zdravnikovo mnenje, ni rekel

nič, marveč velel poklicati Manico. Dekle je tedaj stopila k njemu in odšla jokaje po mater, ki je naročala hlapcu, da naj spotjo, ko pelje zdravnika v mesto, pokliče gospoda sodnika in prosi v njenem imenu, da pride takoj ž njim k bolniku. Treba bode marsikaj urediti.

Okolu desete zvečer se pripelje dr. Muha. Hitel je naravnost v spalnico. Šimen se ga je prav zaveselil in mu hotel podati roko, a ni mogel.

„Gospod doktor“, pravi potem, „testament, moj testament! Vi bodete najbolje naredili“.

„Vse bode prav, vse. Le umirite se!“

Pol ure pozneje je pisal sodnik Kraljevo oporoko.

Vse bi bilo šlo še gladko, da ni bilo nesrečnega Žilčkarjevega posojila. Pred leti mu je bil namreč Šimen posodil za visoke obresti seveda več sto goldinarjev, da si Žilčkar ni bil tedaj na glasu mož krediten. Kralj se je pa zanašal na svoto njegove žene Mete. Meta je bila sestra Šimnovega soseda Streharja, katerega so nocoj povabili, da bode poleg drugih možakov priča oporoki. Ta se je takoj postavil zoper omenjeni dolg. Žilčkar je na vse svoje zadolženo imetje prepisal svojo ženo, češ: tako se rešim dolgov. Mislil je in tudi drugi so mislili, da je s tem Kraljevo posojilo postalo neiztrljivo.

Sodnik je tudi imenovani znesek kot takšen zabeležil. Bilo pa je še več takih sitnih terjatev, za to je rekel dr. Muha naposled pomenljivo:

„Kakor kaže Šimen, Vaš naslednik bode moral biti nič manj kot sam doktor, sicer ga bodo ugnali Vaši dolžniki“.

Strehar se je zadovoljno nemuznil o teh besedah. Mislil si je menda: to že kaže, da nam ne bo krivice, če pride tožbe, Rogač se je pomenljivo počesal za uhom. On ni bil Šimnu ničesar dolžan; Podregec je pa rekel:

„Le brez skrbi umrite, Šimen, kolikor bomo mogli, to bomo že plačali.“

„Vem, vem“, vzdihnil je bolnik, dobro vede, da je bil baš Podregec mej najslabšimi plačniki.

„Kdo bode pa glavni dedič“, prasha dr. Muha nabravši veseli obraz zopet v uradne poteze in gubé.

„Moja hči Manica“, spravi Šimen s težavo iz ust.

„Če pa pojde v samostan? pristavi sodnik odločno.

„Saj mi je že obljubila, da ne pojde“, tolaži bolnik, „prosim, pokličite jo!“

Za nekaj časa je bila že Manica pri postelji. Sodnik jo prasha:

„Gospodična, torej ne mislite v samostan?“

Deklica zaihti! „Zdaj ne morem. Bog je obrnil. Kdo bi ostal pri stariših, pomagal očetu?“

„Prosim, da poveste razložno. V oporoki mora biti vse na čistem“.

„Le povedite, Manica, le povedite!“ sili je Podregec, ker se mu je zdelo, da je že predolgo molčal.

Deklico še vedno tišči obraz v zastor in pravi: „Še nekaj bi dostavila, gospod doktor!“

„Povedi, Manica, in gôspod naj zapiše, jaz — ne — mo-rem več!“ To je izgovoril Šimen z onemoglim glasom videti pa ni bil še tako oslabel.

„Jaz ne pojdem v samostan, če me doma ne bodo silili, da bi se možila“, doda potem ona boječe.

„Prav tako?“ prasha sodnik, Kralj prikimal, in priče so rekle nekaj tacega kot: da.

Še dolgo potem so pisali oporoko. Strehar je že hrkal, da bi bilo dobro kaj dati pod zob. Podregec se je sem ter tja zazdehalo, kakor da se mu dremlje, Korenov Jurij je pa molče otepal svojo pipico, da je bil včasih kar ves v dimu.

Blizu polnoči je bila že ura, ko so zvršili. Resnici na ljubo moramo povedati, da se je sosedom Kralj smilil prav, prav malo. Seveda toliko, kolikor so se njemu smilili drugi. Ko so zvršili, poklicala jih je gospodinja na „povečerek“. Dr. Muha je ostal še nekoliko sam pri bolniku, ki ga je skrbno prašal:

„Kaj pa, če bi se hotela Manica možiti?“

„Treba bode potrpeti, toda upam, da se to ne zgodi. Bodite brez skrbi!“ tolaži ga sodnik in poprašuje o boleznih ter mu priporoča mir, potem odide.

Drugo jutro pred odhodom se je še oglasil pri njem, zabičal pričam, da ne smejo oporoki ničesar izdati, tudi Šimnu je naročil, naj molči o vsem, kar je on sinoči zapisal. Naročil je, naj mu naznanijo, ko bi se utegnila bolezen obrniti na hujše.

Manica ni izvedela ničesar. Slutila je le toliko, da se je za njo nehalo prejšnje trpljenje. Vender se ji je življenje zdelo nekam dolgočasno.

One strašne katastrofe, o kateri je govoril zdravnik, slednjič vender ni bilo, Šimnu se je zdravje boljšalo. Šest tednov pozneje je že zlezal s postelje, velel se peljati k oknu, od koder je gledal domače življenje na dvorišču. Hoditi ni mogel in tudi desne roke in dolgo mogel vzdigovati. Sčasoma mu je šlo i to na bolje, da je mogel stopati ob palici po hiši. Dr. Muha je večkrat prihajal v hišo, z žnjim se je Kralj kmalu do cela sprijaznil. Vsi so se čudili ti izpremembi.

Kdo ne pozna slabosti starih ženic in kdo jim zameri, če lezejo ob palici noseč naduho in druge nadloge poleg lepega števila let vsak dan zjutraj po vasi in v cerkev. Zdi se jim, da se nagibljejo že v grob, zato so tako bogomolne. Nas mlajših vsak nerad misli na smrt. No, saj se vidi tudi starim ženicam, da mislijo na poslednjo prijateljico in rešiteljico iz vseh britkosti le v cerkev grede ko se vračajo, tedaj postajajo čisto v gručah na vasi in njih jeziki, katerih se starost polgti menda najkasneje, te rekapitulirajo vso vaško kroniko, če treba tudi za petdeset in še več let nazaj. Pri maši molijo, da bi pregnale živega vraga, po poti domov pa obirajo staro in mlado do golečnosti. Tudi toliko niso natančne, da bi se prepričale, če je vse do pičice res, kar govore in kar se govori o tem ni onem, ali češče o ti in oni. To slabost imajo torej brezzobe in redkozobe mamice. In da bi jim jo kdo očital. Ne bi svetoval tega, tudi

svojem sovražniku ne. To bi se vsula cela toča: oh, oh, joj, prejoj, jemnasta! Kdo govori, jaz ne! Kdo teži, saj je vse prav! Nekaj ni bio tako. Oh ti srečni, stari časi! — Seveda o tem hiše ne bil dokončan vspered, in ušesa bi se navadli ne rada morala udati tudi za kaj hujšega.

Stara Zalarica je imela mnogo imenovane bolezni. Vse, kar ji je težilo srce, vse to bi bil izvedel od nje zjutraj, ko je stopala z znamkami in vrstnicami od sv. maše, katere ni zamudila noben dan v letu. Hudobna pa ni bilo mamica. Molila je za sina, zadnji čas se je tudi jezila nanj, ker ni dal že davno glasu v sebi; rotila ga je in objokovala, da se je morda izgubil, četudi je bila sama do cela prepričana, kako malo osnovana je taka misel; saj ve dr. Muhe zanj, zato ni prestala moliti. Da, dr. Muba! On je sedaj njen jedini podpornik. Že večkrat ji je poslal ali tudi sam prinesel novčne podpore. Seveda je vselej trdil, da je prišlo od Ivana, a ona tega ne veruje. Njenega Ivana je Bog pogledal, ker ni hotel biti mašnik. Tako si je telmačila stara ženica sinovo odsotnost.

Po zimi je bilo, in ženske so se od maše grede skrbno zavijale v svoja ogrinjala. Kmalu za Zalarico postopala prav urno Kraljeva Manica. Takoj sta bili skupaj. Manica je že dolgo ugibala, ker ji dr. Muha ni hotel razodeti, marveč se je samo hudomušno smejal, kako bi izvedela, kje je Ivan. Zelo zelo rada bi mu sporočila marsikaj. Toda od dr. Muhe dozna toliko kot od belega zida. Zato se odloči, da bi seveda ničesar hudega sluteč, prašalo staro Zalarico.

„Ljuba moja“, de ji začudeno starka, „jaz vem ravno toliko kot Vi. Dobro že ne more biti ž njim, ker me je pozabil. Jaz ga pa vender ne morem zabiti: moj sin je, moja kri. Vedite gospodična, nič več mu ni tako dobro, kot tedaj, ko je pisal „v gradu“ in mi pošiljal vsaki mesec toliko in toliko. Tedaj sem res mislila, ko so prišli zame nebeški časi. Toda bili so in prešli, kakor vse mine. Tudi njega ne bo več in mene ne, gospodična, pa nezamerito, molila sem pa vender danes zanj. Morda se vrne še kedaj. Tako, tako, Manica, vem pa ne zanj. Škoda, prav rada bi Vam povedala. Sodnik menda ve, kar sta neki velika prijatelja“. Če bi bila mamica nadaljevalo svojo navado, katera se jo je bila tako zelo sprejela, da blagovoljni bralec spozna o Zalarici posebljeno navado klepetanja brez konca in kraja, a Manica je hotela vedeti še nekaj:

„Ali Vam ni nič povedal, ko je odhajal, kam gre?“

„Nič, nič, ljubka moja. Rekel je, da gre, podal mi roko, poljubil me na čelo in zaprl vrata za seboj. Potem ne vem prav nič več o njem.“

„Došli sta do Zalarjevih, in ločiti sta se morali. Manica je hitela domov, nezadovoljna sama s seboj kot prej; Zalarica je pa gledala dolgo samo zadovoljno za njo, rekoč: „Škoda, škoda, tako lepo dekle in tako ljubeznjivo! Škoda, da ni našega Ivana!“

Dobro uro potem je sedela Manica poleg Zalarice v revni sobi. Blaga deklica je doma nekaj namignila ma-

teri, da ji je poslala pozneje mnogo parkeljčkov in pri-grizkov. Menili sta se to in ono, največ seveda o Ivanu. Starina ji je morala pokazati njegovo sobo in pripovedovati različne podrobnosti iz njegovega življenja, tako, da se je Zalarici že zdelo preveč. Vender, ker je bila deklica ž njo toli ljubeznjiva, ni ji mogla ukratiti veselja.

Pozneje sta se shajali po večkrat v tednu, in Ivana Zalarja mati se je prijazne Kraljeve hčerke tako privadila, da celo o sinu ni več tako tožila kot prej.

Novice.

— **Imenovanje** Cesar je imenoval višjesodnega svetnika in državnega pravdnika g. Jos. Pajka v Ljubljani za podpredsednika deželnega sodišča v Ljubljani.

— † **Nadvojvoda Leopold** Umrli je dne 24. maja t. l. na svojem gradu Hörnstein na Nižje Avstrijskem nadvojvoda Leopold. Kot član cesarske hiše se je porodil pokojnik dne 6. junija 1823. v Milanu. Posvetil se je vojaškemu stanu in se je udeležil vojsk l. 1848, 1849., 1854., 1859 in 1866. Leta 1880. se je nadvojvoda vsled bolehnosti odtegnil javnosti in od telaj je živil za se na svojem gradu. Huda hrbtenična bolečina ga je že pred davnim časom nezmožnega rabiti svoje ude. Od letošnje velike noči je visoki pokojnik vidno hiral, dokler ga ni bila smrt rešila velika muk.

— **Vmesčenje novega knezoškofa dr. Antona Jegliča** Veličasten je bil sprejem in spreved novega knezoškofa v ljubljansko stolico in velikanska je bila na večer dne 20. maja ovacija, katero mu je priredilo ljubljansko prebivalstvo. Vojaška godba je svirala pred knezoškofijsko palačo dva komada, pevska društva, „Slavec“ „Ljubljana“ „Trgovsko pevska društvo“ in „Zvon“ pa so združeno zapeli „Domovini“ pri kateri so naša prva slovenska solista gg. Ivan Meden tenor-solo in Avgust Pucihar bariton-solo izborna pela, „Naša zvezda“ in „Adrijansko morje“. Nebrojno zbran narod je viharno pozdravljal premilostljivega knezoškofa, ki se je prisrčno zahvalil za nepričakovano ovacijo povdarjajoč idejo krščansko in narodno, za kateri hoče delovati. Prepevaje narodne pesmi so bakljenosci in pevska društva z zastavami odšla v Narodni dom, kjer se je razvila lepa prosta zabava. Slovesno vmeščenje knezoškofovo, ki se je imelo vršiti dne 22. maja je naznanjeval v predvečer polurno slovesno zvonjenje po vseh ljubljanskih cerkvah, zvonjenje se je ponavljalo v jutro slovesnega dneva. Po deveti uri je bila zbrana posvetna in redovna duhovščina ljubljanske škofije ter razna društva in zavodi v slavnostnem sprevedu spremili premilostljivega knezoškofa v stolnico, kjer se je po običajnem ceremonijelu vršilo slovesno vmeščenje. V lepih besedah povdarjajoč mir in ljubezen je knezoškof s prižnic nagovoril navzoče. Po slovesnem vmeščenju je premilostljivi služil sv. mašo. Slovesnosti so prisostvovali vsi civilni in vojaški dostojanstveniki in nebrojno vernikov. Ob 2. uri pop. se je zbralo na banket v knezoškofijskem dvorcu 90 oseb, v gostilnem dvoru pri „Zvezdi“ pa 100 oseb. V lepih krilatih besedah je napil presvetli knezoškof cesarju in papežu. Govorili so še prošt dr. Klofutar, drž. predsednik baron Hein in župan Hribar. Knezoškof je počastil s svojim pohodom tudi vdeležnike banketa pri „Zvezdi“. Tako so minoli veseli dnevi prisrčnega in veličastnega sprejema in slovesnega vmeščenja novega vladike. Svoj prvi pastirski list je novi vladika že izdal. Bral se bo binkoštni praznike s prižnic.

— **Občinski svet ljubljanski in cesarjeva petdesetletnica.** Znano je, da je občinski svet ljubljanski po želji cesarjevi, naj bi se njegova vladarska petdesetletnica ne praznovala s hrupnim i veselnicami, ampak z dobrodelnimi čini, v

rasla potreba po kmetijskih produktih in so se torej dohodki posestev vedno množili. Mnogi veleposestniki in zakupniki veleposestev so silno obogateli. „Krah“ l. 1873. je vse to predrugačil. Tovarniški delavci niso več zmagovali visokih cen živil, ker so prišli v znatno slabše razmere, vse je hiralo in mej ljudstvom bi bila zavladala strahovita beda, da se ni produkcija žita sosebnostno v severni Ameriki neizmerno pomnožila in da ni Amerika s svojo konkurenco prisilila nemških producentov, da so znižali ceno žita. V dobrih letih, ko je bila zemljiška renta postala velika, se je tudi cena zemljišč znatno povečala, saj ni cena zemljišč nič drugega, kakor kapitalizovana renta. Kdor je svoje posestvo drago kupil in si dvetretjini kupščine izposodil — in taci kupčij je bilo največ — tisti niti obresti od hipotečnih dolgov ni mogel več plačevati, ko je bila padla cena pridelkov. Le mimogrede bodi omenjeno, da so prav pogostoma kupovali veleposestva taki ljudje, ki niso imeli denarja niti za nakup kmetijskega posestva, ki sami niso znali in niso hoteli delati, ker so hoteli gospodsko živeti, kakor so vajeni aristokratije. Ti ljudje so se obremenili s takimi dolgovi, da jih ne bi mogli zmagati, tudi to bi bila ostala konjunktura vedno ugodna. V še večjo stisko so jih spravili produkcijski troški. Mezde se niso zvišale. Omenjeno bodi ali vsi trezni nacionalni ekonomisti sodijo, da bi dohodki ne bili tako silno narasli, da so posestniki mezde v dobrih časih zvišali, vsled česar bi ne bila cena posestov postala nenaravne velika.

Toda državni in občinski davki, katere je tudi šteti mej produkcijske troške, so mogočno narasli, umetna gnojila pa stanejo tudi ogromno mnogo. Čim bolj pada cena pridelkov, toliko bolj skuša posestnik pomnožiti množino pridelkov. S tem pa se zopet le znižuje cena, ker se več producira, množe se pa produkcijski troški. To je jako zanimiva točka, katera je nacionalnim ekonomistom prouzročila že mnogo preglavice. Agrarci pravijo, da je krivično, zahtevati, naj dajejo kmetijske pridelke po tisti ceni, kakor se dobivajo v deželah, kjer so produkcijski troški nizki. Produkcijske troške zvišuje umetno gnojenje na pr. s čilskim salpetrom. Pruski posestnik pošilja svoje pridelke in kar je ž njimi vzela iz zemlje redilnih snovi v Berlin, snovi pa nadomešča s stvarmi, katere je dobil iz južne Amerike, to pa naj mu plača tisti, ki je njegov kruh, in ta posestnik zahteva celo, naj bo vsak primoran, jesti njegov kruh, in ne kupovati pridelkov pripeljanih od drugod, iz krajev, kjer še ni treba rabiti umetnih gnojil. Ali tak egoizem ni že podoben blaznosti? Če pa državni in občinski davki posestnike hudo tišče, zato ti posestniki še vedno niso opravičeni, odvaliti ta bremena na konsumente, kateri imajo že itak prav take davke plačevati, kakor posestniki.

Konjunktura je torej kriva, da veleposestniki, ki so kupili svoja posestva v času, ko je bila konjunktura ugodna, le težko izhajajo sedaj, ko je konjunktura neugodna, in da so nekateri izmed njih že morali napovedati bankerot. To je nesreča, a veleposestnik mora biti

nanjo tako pripravljen, kakor trgovec ali fabrikant, ako hoče obdelovati posestvo kapitalistično kot privatni lastnik. Tako pa delajo vsi veleposestniki na Nemškem, a čim večje je posestvo, toliko bolj kapitalistično se obdeluje.

(Konec sledi.)

Poučni in zabavni del.

O pravem času . . .

Povest; spisal I. Podnanósec.

(Konec.)

V.

Šimen Kralj je ozdravil in čakal samo ugodnega vremena in pripravnega časa, da bi naperil tožbo proti Žilčkarju. Povedati moramo, da ga ni bolezen v njegovi skoposti izpremenila prav nič. Šimen prejel ostal je tudi poslej. Ker je bil prijatelj s sodnikom, upal si je toraj svoje dolžnike tlačiti s težko. Tega se sicer ni lotil, napovedal je pa Žilčkarju tožbo in pravdo nekaj mesecev naprej. „Tudi če gre“, rekel je jezno, „zadnja krava iz hleva, vedeti moramo, če se sme tako tajiti pošteno odštete, pošteno prejete in nikdar vrnene denarje“.

Popje na drevju se je naperjalo, tu in tam je že ocvetel dren in kačje grozdje, češnje so čakale samo še prvega solnčnega dneva, da se posujejo z belimi šopki, prav v tistem času je izvedel Šimen Kralj seveda v svojo veliko žalost, da je njegova pravda proti Žilčkarju po tolikih letih izgubljena v prvi instanci. Nekaj časa je hodil sem ter tja kakor brez uma, potem je pa stopil k mizi, udaril s pestjo ob vogel, da je votlo odmevalo po nizki sobi, rekoč:

„Rekuriral bom! Prej bo Žilčkarja in vse njegove bogatije konec kot mene!“

Drugi dan pa vender ni bil tako hud, ko je govoril s svojim zagovornikom iz deželnega glavnega mesta in ga je ta pregovoril izvedši za nove priče in nove dokaze, da je začel iz nova tožbo. Lahkih korakov jo je obral Šimen opoldne potem k dr. Muhi. Hudo mušno ga je gledal sodnik med obedom in prašal:

„Veste kaj, kje je sedaj Zalar?“

„Nič ne vem, kam je neki odšel. Sploh sem malo občeval ž njim. Ni se mi videl kaj prida človek“, odgovarja Šimen.

„Hm! Morda se pa motite. Zalarja jaz dobro poznam. Nadarjen mladenič je, le škoda, da se mu je neprestano boriti z revščino. Navdušen človek, ki bi rad videl vse ljudi srečne, povem Vam, da je vreden vse podpore.“

„Ne vem, zakaj ni postal duhovnik, če je že tako študiran!“

„Kaj pa če ni bila božja volja in če ni čutil v sebi poklica?“

„Pustiva to, gospod sodnik. Zalarja jaz ne morem. Kaj mislite o moji pravdi?“

Menila sta se potem seveda o Žilčkarju in njegovih zvijačah. Ko je Šimen odhajal, skomizgnil je sodnik z ramami, mrmraje med zobmi: Čudni človek! Bog vedi, kedaj mu bode človek več kot mamon?“

Dva meseca sta minila odtlej.

Zalarjeva mati in Manica sta se do cela sprijaznili. Ne bode odveč, če povemo, da je starico večkrat obhajala misel, zakaj ni Bog nji dal take brhke hčerke kot je Kraljeva — mesto Ivana. o katerem sta v zadnjem času dognali z Manico le toliko, da biva v deželnem glavnem mestu, več pa dr. Muha ni hotel povedati. Dekle mu je že večkrat hotela naravnost povedati, da ni lepo, če navlašč vse skriva pred njo, saj bi vender moral vedeti, da sta z Ivanom jedno. Kar ni prav ni prav. Dr. Muha se je pa tako hudomušno nasmehoval tolažeč jo, da pride kmalu vse na dan. Preveč dobrega na jeden mah je pa nezdravo. To Vam je vražji človek, ta dr. Muha!

Tudi Žilčkar se je hvalil, da dela novi sodnik vse po njegovih mislih. Odkar je dobil pravdo seveda le v prvi instanci proti Kralju, podi se vse za njim, vse išče sveta pri njem. Kaj bi tudi ne, doslej ni nobeden pokazal zob. Žilčkar, ta je mož! Ko je izvedel, da je Kralj iz nova naperil tožbo proti njemu, smejal se je, kakor da mu je Kraljeva najdebelejša krava pribežala sama v hlev. Saj je on gotovo na vrhu tudi zdaj, kako bi ne bil, ko je bil že prvokrat. Kar poskakoval je od samega veselja, ko mu je sodni sluga dostavil vabilo k obravnavi. Solnce se je že nagnilo, in slugi je svetoval, da mora urno prestavljati noge, če hoče priti o pravem času domov. Poleg tega je še podražil uročevalca, da bi mu bil Kralj to pot res prihranil, ker je vse prebiranje in dokazovanje — zaman. Sluga je odšel, mimo hiše pa sta prišli Kraljeva Manica in stara Zalarica. Žilčkar je cepil drva za jutri, da bi to delo ne pripadlo njegovi ženi, ker ga ne bo doma. Trske so letele na vse strani ravno tako kakor Žilčkarjeve misli v veseli nadi, da zopet vžene Kralja in s tem pridobi nekaj potnih troškov. Hudomušno se pošali, ko prideta ženski mimo njega:

„Hm! Menda bi bilo bolje, ko bi doma pomagala očetu študirati odgovore za jutri, gospodična, pa ne zamerite! Dober večer!“

„Morda so pa oče že koga najeli za to“, zavrne ga Manica, katere nisi takoj spravil v zadrego.

„Prav tudi to; meni ni bilo treba nikogar“, pohvali se Žilčkar.

„Torej ste gotovi, da dobite tudi sedaj?“

„Kakor Bog da, gospodična.“

„Veste kaj Žilčkar, pravda ne ubogati nikogar. Če ste Vi dobili denarja od mojega očeta, torej ste jih dolžni vrniti že po vesti, če ne drugače. Pomislite, da bode nazadnje le Bog sodil.“

„Le govorite, Manica, škoda da niste doktor, jutri bi Vas povabil s seboj“, norčuje se zopet mož in meče zdrobljena drva na kup.

„Morda Vas bodo ugnali tudi brez mene. Lahko noč!“

„Lahko noč!“ odgovori Žilčkar, zbere naročaj polen in se vrača ž njimi v kuhinjo mrmrajo med seboj: „Ta pa ni zastonj študirala, ta, in še pravijo, da je bila pri nunah. Pri doktorjih je morala biti. Ni čuda, da je še očeta premotila. V samostan ne gre, doma, pravijo, da ji ne sme stari nič več ukazati. Ta ni zastonj študirala.“ Ravno tako je povedal Žilčkar v kuhinji svoji ženi in dostavil ono, kar je rekla Manica.

Ženski sta odšli mirno naprej domu. Zalarica je mislila: ko bi bil moj Ivan za to, to bi mu pokazal, Manica je rekla: „Če bi bil Ivan sodnik, razsodil bi po vesti in kaznoval tega zvijačnika“.

„Krivično blago nima teka“, dostavi starica in pripoveduje nekaj v Žilčkarjevih, kar ni zanimalo Manice, Ločili sta se.

Drugi dan je čakala Manica očeta nestrpno domov. Tudi njena mati je bila radovedna, kako se konča pravda. Deklici je stopalo v nedovršenih slikah pred oči minilo življenje. Roditelje ima, ki skrbe za njo, toda ona jim ne more, ne sme razodeti srčnih boleti, mladost se ji smehlja nasproti, kamor pogleda, toda ona se je ne more razveseliti kakor njene vrstnice, ki gledajo skoro samo na to, da ne ostanejo same. Ivanu je prisegla zvestobo, njega ljubi, o njegovem spominu ji zdrgava srce, toda ona skoro ne ve za nj, ne more popolnoma verjeti besedam dr. Muhe, da si ne dvomi o njegovi zaresnosti. — Take misli so se ji rojile po nežni glavici, ko je zvečer v mraku slonela na oknu in željno gledala tja ono stran, od koder bi se imel prikazati očetov voz. Ko je davi odhajal, videti je bil v skrbeh. Seveda troški pravde ne bodo majhni. Manica se je v trenutku bala za lastnega očeta, da ne bi v naglici, kakoršne je navajen, kaj zagrešil; ko se je pa spomnila poštenega dr. Muhe umirila se je zopet. Mrak se je že naselil tudi v njeni sobici, odaljenih reči ni več spoznavala, le sveta Devica na steni ob oknu je tako živo zrla na Manico, da je nehote pogledala Božji Materi v obraz, na katerem so trepetali zadnji sledovi gubečega se večernega žara. Ta pogled je deklico pretresel v dno duše. Spomnila se je onega večera, ko je klečala pred njo proseč je milosti. Nebeška Devica jo je uslišala. Zato se vrže Manica tudi nocoj pred njo na kolena, da jo zahvali in prosi v goreči molitvi . . .

Drugo jutro pred poldnem se ustavi pred hišo Šimnov voz. Prvi skoči na tla visok, vznešen človek z lepo rmeno brado, za njim se skobaca stari Kralj, kateremu je hotel oni rusi mladenič pomagati, a Šimen je tako pomoč odklonil radostno ga zahvaljeval in nazival „gospod doktor“. To je Manico tako zmešalo, da ni vedela, kaj bi. V silni zadregi je stala na pragu.

Šele ko je stopil oče z onim rusobradcem k nji, spoznala je Ivana Zalarja. Šimen je stopal naprej po veži in rekel onima na vratih: „Le pozdravita se le, saj je menda že čas skoro po treh letih. Manica, mislim, da ga poznaš. Glej, ta gospod doktor je ugnal Žilčkarja.“

Molče sta stala drug poleg drugega in stiskala desnici. In kakor je bilo prej navadno, tako je morala tudi zdaj Manica začeti prva:

„Zakaj niste nič pisali?“

„Tako je odločil nekdo, ki je nama obema dobro znan.“

„Dr. Muha?“

„Da, on je tako določil, jaz sem ga moral slušati in molčati. Obljubil mi je za to mnogo, mnogo.“

„Kaj neki?“ praša Manica nagajivo in gleda Ivanu naravnost v oči.

„Tebe, ljuba moja,“ reče on in je hoče poljubiti cvetoče ustnice.

„Prosim, gospod doktor, stopite naprej. Včeraj ste ukazovali Vi z menoj, danes ste pa v moji hiši. Takoj jaz nekaj ukažem“, izpregovori stari Šimen na pol resno, na pol šaljivo s kuhinjskih vrat.

„In pa jaz“, reče Manica ter se oklene Ivanove roke. Oče se je nasmehnil. Njena mati si je otrla solzo iz očesa ugledavši svojo hčer ob roki jezičnega doktorja, ki je neki zelo učen, a tudi pameten in prijazen, kakor ji je ravnokar pripovedoval Šimen.

Bila je nedelja, in ko so ljudje prihajali od litanij, šepetale so si ženske med seboj, da pri Kraljevih menda snubijo danes. Po Zalarico so poslali. Nikomur ni pa moglo v glavo, da je Ivan res doktor. Strehar se je počesal za uhom, na pol odprl usta in pogledal Podregca, rekel pa ni nič. Zato založi jedno Podregec, a bolj po tihom:

Sodnik je menda vedel, kaj dela, da si se je šalil, ko je pisal testament. Strehar, zdaj bomo piskali. Jaz sem vendar mislil tedaj, da bomo Šimna spravili. Veš, človeku odleže, samo če pomisli, kako je lepo — brez dolgov. Žilčkar je izgubil.

„Vem, vem. Ta le mladi doktor ga je izpodkopal. Še zaprt bode,“ de ta žalostno.

„Vsi bomo piskali. Mož ni prazen, kakor moja mošnja. Če dobi Manico . . .“

„Pojdi no, pojdi, saj ni zanj!“

„Kaj, tiho! Tako govorjenje se maščuje. Zalarica in Manica sta bili zadnji čas vedno skupaj. Kar skup tišči, skup drži. Zdrav! Bog nas varuj!“ Odšel je domov.

H Kraljevim se je pripeljal ob treh popoldne tudi dr. Muha, rdeč kot ribniški vinčar, ko gre iz Istre. Govorili so o včerašnji pravdi, o Ivanovi službi in skušnjah. Šimen ga je hvalil kar v pričo, Manica pa je zardevala. Dr. Zalar je le tu in tam priložil katero. Sploh se je vedel zelo zmerno. Ko je potem Manica šla iz sobe, prosil je roditelje, da bi mu jo dali v

zakon, ko bode samostojen, kar se zgodi v kratkem. Opisal je vsem tudi zgodbo svojega življenja. Maničina mati si je brisala solze. Zalarica je s predpasnikovim oglom potegnila [zdaj po levem zdaj po desnem očesu.

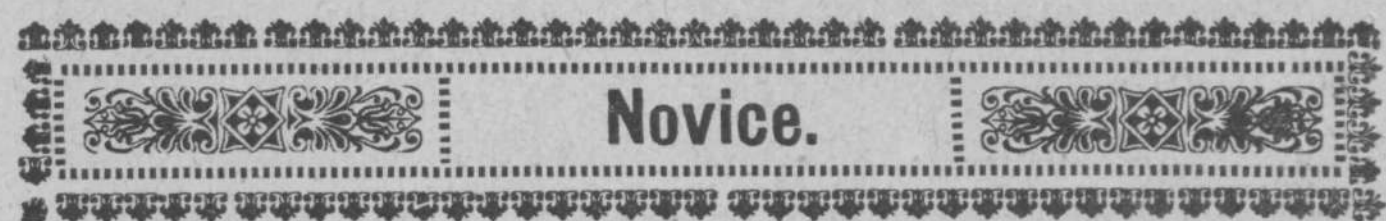
Ko se je vrnila Manica h gostom, razloži ji oče njegovo prošnjo. Tu pa seže vmes dr. Muha: „Ali veste oče, kako ste nekoč obljubili, da je ne boste silili —.“

„Da, res, gospod doktor, jaz moram molčati.“ — „Govori, Manica!“ vzdihne nehote teta Cila.

„Bodem pa jaz govorila, če je že na tem, da sama izbiram.“ „Ivan!“ pokliče ga Manica in on stopi poleg nje držeč jo za desnico. „Bog Vaju blagoslovi“, reče Šimen in potem tudi njegova žena. „Bog Vaju blagodari“, želi dr. Muha in dvigne čašo v pozdrav novi dvojici. Teta Cila se je na tihem domislila prošlih časov in brisala oči.

Tri mesece pozneje je bila poroka.

Strehar in Podregec, a tudi drugi dolžniki so spoznali, da je novi gospodar boljši. Vsem je znižal obresti. Stari Kralj je bil vesel, da je mogel še vse sam upravljati, ker je zet bival z Manico v mestu, dr. Muha pa je videč svojo namero tako lepo izpeljano, zapisal v svoj zapisnik: izvršil jedno delo za narod. Nagovarjal je Ivana, da se nikar ne vleni, marveč svojo odločnost obrne proti narodovim sovražnikom. Svojim uzorom je ostal mladi odvetnik vedno zvest

— Osebna vest. Svetnik deželnega sodišča g. Munda v Marenbergu je imenovan svetnikom deželnega sodišča pri okrožnem sodišču v Novem mestu. Začasni okrajni zdravnik v Gröbmingu gosp. Al. König je imenovan okrajnim živinozdravnikom v Kočevji. Notarski kandidat gosp. dr. Jos. Barle je imenovan notarskim substitutom v Slov. Bistrici. Gosp. Vinko Kolšek, notar v Idriji, je premeščen v Lož.

— V mestno hranilnico ljubljansko je vložilo meseca maja 687 strank 312 020 gld. 58 kr., vzdignilo pa 687 strank 299.549 gld. 42 kr.

— „Sokol“ na Vrhniki. Na Vrhniki so ustanovili telovadno društvo „Sokol“. Ustanovne slavnosti se vdeleži tudi „Ljubljanski Sokol“.

— Slovenski učitelji snidejo se dne 3. in 4. avgusta v Ljubljani k X. skupščini „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“. To priliko porabijo, da dostojno skupno proslavo 50letnico cesarjevo in prirede v to proslavo in v proslavo 50letnega društvenega obstanka velik jubilejni koncert na korist učiteljskemu konviktu.

— Društvo poštarjev in poštnih odpraviteljev za Kranjsko, Primorsko in Dalmacijo ima svoje zborovanje dne 6. junija t. l. v Gorici pri „treh kronah“.

— Za družbo sv. Cirila in Metoda v Ljubljani so od 1. do 25. majnika poslali: Slavno hranilno in posojilno društvo v Celovcu po č. g. Podgorcu 50 gld. — Slavna posojilnica v Pišečih po g. J. Vršecu 5 gld. — Moška podružnica v Celju 70 gld., in sicer 21 gld. 50 kr. udnine za leto 1897., 48 gld. 50 kr. je pa donesek Celiskega „Sokola“ kot prva polovica pokroviteljine. — Moška podružnica v Or-